Nr 220.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar; given Stockholms slott den 21 mars 1922.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Åkerman.

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skall hava följande ändrade lydelse:

Den, som äger företräda föreningen, må ej föryttra dess fasta egendom, utan så är att antingen föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet eller han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningen å sammanträde därtill bemyndigat honom; ej heller må han med gäld belasta föreningen tillhörig dylik egendom med mindre han enligt stadgarna eller å föreningssammanträde erhållet bemyndigande äger befogenhet därtill.

Å föreningssammanträde lämnat bemyndigande, varom nu är sagt, kan begränsas att avse viss fast egendom och må icke i något fall gälla utöver två år.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 3 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anmäler efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet riksdagens skrivelse den 8 mars 1921, nr 75, däri riksdagen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning det i 24 § i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar meddelade förbudet för den, som äger företräda föreningen, att föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, ävensom motsvarande bestämmelser i lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar, kunde upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning, samt anför:

Motion vid 1921 års riksdag.

»Riksdagens av mig nyss återgivna framställning var föranledd av en inom första kammaren väckt motion, nr 74, däri motionären hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar av följande lydelse:

I förening med ändamål att bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lokaler för medlemmarnas yrkesutövning och dylikt, må ej utan föreningssammanträdets bemyndigande den, som äger företräda föreningen, föryttra eller med inteckning för gäld belasta dess fasta egendom, med mindre föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anfört följande:

»Lag om ekonomiska föreningar den 22 juni 1911 stadgar i 24 §:

»Utan föreningssammanträdes bemyndigande må ej den, som äger företräda föreningen, föryttra dess fasta egendom, med mindre föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet, ej heller må han utan sådant bemyndigande med inteckning för gäld belasta dylik egendom.»

Någon motsvarande bestämmelse ingick icke i den tidigaste föreningslagen, lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895. I sitt förslag till reviderad föreningslag hade emellertid 1905 års aktiebolagskommitté i 22 § infört en bestämmelse av följande lydelse:

»Styrelsen må ej föryttra eller upplåta nyttjanderätt till all föreningens egendom eller den väsentligaste delen därav, med mindre bemyndigande därtill givits å sammanträde. Ej heller må styrelsen utan sådant bemyndigande bestämma löneförmåner åt tjänsteman i föreningen, där denne tillika är styrelseledamot.»

Stadgandet ifråga var analogt med samma kommittés förslag till ny aktiebolagslag, 59 §, och hade tydligen införts i föreningslagen av hänsyn till kongruensen mellan de båda lagarna. I prop. nr 54 till riksdagen 1910 rörande bolagslagstiftningen lät chefen för justitiedepartementet kommitténs ifrågavarande förslag inflyta som 66 § i aktiebolagslagen. Lagutskottet vid samma riksdag hade emellertid en annan uppfattning om bestämmelsens lämplighet och uteslöt den ur sitt förslag till lagtext. Riksdagen stannade vid samma mening som utskottet. I den likaledes vid riksdagen 1910 förelagda propositionen med förslag till lag om föreningar förekom den ifrågavarande bestämmelsen i 34 §. Lagutskottet opponerade sig icke i detta fall, men omformulerade paragrafen så, att den kom att innefatta förbud allenast mot föryttring av fast egendom utan föreningssammanträdets hörande. Hela lagförslaget förkastades emellertid av riksdagen. I prop. 35 till följande års riksdag erhöll bestämmelsen ifråga det innehåll 24 § i föreningslagen nu har och godkändes i denna form av riksdagen.

Någon hållbar motivering för den skillnad, som sålunda gjorts mellan styrelsens befogenhet i ett aktiebolag och en ekonomisk förening, har jag ej kunnat finna. Intet verkligt skäl att ställa förenings fasta egendom i en helt annan klass än dess övriga tillgångar torde heller kunna utfunderas utom beträffande ett enda väl avgränsat fall. En särskild grupp av föreningar har till ändamål att bereda medlemmarna bostäder eller anskaffa lokaler för deras yrkesutövning eller samvaro (bostads- och byggnadsföre-

ningar). I detta speciella fall är föreningen bildad just för att innehava fast egendom, och medlemmarna ha anslutit sig till föreningen för att genom dess medverkan åt sig på lämpliga villkor trygga förfoganderätten över viss del av egendomen. De numera så vanliga bostadsföreningarna tillkomma ofta så, att en husägare tager initiativet till de i huset boende hyresgästernas sammanslutning i en ekonomisk förening, över vilken han själv på olika vägar kan utöva ett visst inflytande. Här är det törhända olämpligt, att styrelsen under alla förhållanden äger laglig befogenhet att försälja eller med inteckning för gäld belasta föreningens fastighet, ehuru förtänksamma föreningsmedlemmar, om också lagen lämnade full frihet i detta avseende, hade möjlighet att genom stadgarna eller avtalsvis skapa nödiga garantier. I alla övriga fall tillgodoser bestämmelsen ifråga intet förnuftigt syfte, men vållar de mycket stora ekonomiska föreningar, som numera finnas i vårt land, avsevärda besvär och kostnader. Det är exempelvis knappt görligt för en riksorganisation med medlemmar i flera hundra av landets kommuner att för intecknande av fastighet sammankalla extra sammanträde, vilket, om det skall bli effektivt som medlemskontroll, med nuvarande resekostnader går till tiotusentals kronor och dessutom på grund av kallelsetiden förorsakar långt dröjsmål. Ett förmånligt fastighetsförvärv kan på grund härav omöjliggöras, om nämligen för dess finansiering fordras upptagande av lån mot inteckning. Paragrafens första del, som handlar om försäljning av fastighet, är mindre hindersam, enär den lätt kan kringgås. En förening, som vill bereda sin styrelse samma rörelsefrihet som aktiebolagsstyrelserna åtnjuta, behöver nämligen för att sätta paragrafen ur kraft i avseende å fastighetsförsäljning endast i sina stadgar angiva, att föreningen, utom det egentliga syftet, har till ändamål att föryttra fast egendom. Av denna utväg ha redan åtskilliga större föreningar begagnat sig, tvingade av hänsyn till sin ekonomi. Rätten för styrelsen att på egen hand föryttra föreningens fasta egendom medför dock icke rätt att utan föreningssammanträdets hörande medgiva inteckning för gäld i samma egendom, ehuru belåning är en långt mindre betydelsefull åtgärd än försäljning. Hur inkonsekvent lagstiftningen är på denna punkt, framgår även därav, att styrelsen, om föreningen bildar ett särskilt fastighetsaktiebolag i stället för att direkt äga sina fastigheter, har rätt att utan föreningssammanträdets hörande försälja samtliga aktier i fastighetsbolaget, men därjämte, tack vare sitt inflytande över bolaget, kan låta försälja dess fastigheter eller belasta dem med inteckning för gäld utan att föreningsmedlemmarna ens behöva erhålla kännedom därom genom föreningens räkenskaper.

Så länge de ekonomiska föreningarna voro relativt små och ej i större utsträckning behövde skaffa egna fastigheter för sin verksamhet, hade bestämmelserna i den anförda 24 § föga betydelse. Sedan förhållandena ändrats i berörda avseende, framträder ett starkt behov av lagändring, vilken kan ske så mycket lättare som berörda paragraf varken står i sammanhang med någon annan bestämmelse i lagstiftningen eller är av den beskaffenhet, att övergångsbestämmelser eller viss frist före ikraftträdandet erfordras.'

Första lagutskottet.

Första lagutskottet, som behandlade motionen, anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 14:

'I likhet med motionären finner utskottet det kunna ifrågasättas, huruvida det föreligger något verkligt behov av ett allmänt förbud för ekonomisk förenings styrelse att avyttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom. Å andra sidan har, enligt vad motionären påvisat, det nu gällande förbudet i berörda hänseende vållat föreningarna ej ringa kostnader och besvär. Härtill kommer, att styrelsens befogenhet att genom föryttring eller inteckning disponera över fast egendom, tillhörig juridisk person, i lag reglerats på ett mycket skiftande sätt för olika slag av juridiska personer. Någon inskränkning beträffande styrelsens befogenhet i förevarande hänseende finnes sålunda ej föreskriven i fråga om aktiebolag. Enligt lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor äger däremot sjukkassas styrelse väl inteckna men icke utan sjukkassesammanträdes bemyndigande föryttra sjukkassas fastighet (39 §). Beträffande understödsföreningar åter stadgas i lagen om dylika föreningar den 29 juni 1912 — såsom i fråga om de ekonomiska föreningarna — förbud för styrelsen att utan föreningssammanträdes bemyndigande såväl inteckna som avyttra föreningens fasta egendom (26 §). Att sålunda låta särskilda regler uti förevarande avseende gälla för olika slag av juridiska personer synes givetvis böra förekomma allenast om förhållandenas egen natur nödvändiggöra en dylik ordning. Att på grund av nu åberopade skäl omedelbart skrida till lagändring i motionens syfte synes dock utskottet ej kunna tillstyrkas, enär vid frågans avgörande även andra på frågan inverkande förhållanden synas böra komma under utredning. Härvid torde sålunda böra undersökas, bland annat, huruvida ej särskilda regler kunna vara av behovet påkallade för en speciell grupp av ekonomiska föreningar, de s. k. bostads- och byggnadsföreningarna. Det synes nämligen, på sätt motionären jämväl gjort gällande, kunna ifrågasättas, huruvida ej styrelsen för dylik förening, vilken bildats just för att innehava fast egendom och åt sina medlemmar

trygga förfoganderätten över viss del av fastigheten, lämpligen bör erhålla en mindre omfattande befogenhet med avseende å dispositionen över föreningens fasta egendom än styrelserna för övriga ekonomiska föreningar. Vid den sålunda ifrågasatta undersökningen synes jämväl böra tagas under övervägande, huruvida icke ändringar böra vidtagas jämväl i de här ovan omförmälda lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar, så att enhetliga bestämmelser erhållas uti förevarande avseende.'

Remiss.

Den 18 mars 1921 har Kungl. Maj:t anbefallt överståthållarämbetet, länsstyrelserna, justitiekanslersämbetet och kommerskollegiet att avgiva utlåtande i ärendet, sistnämnda myndighet efter hörande av de sammanslutningar och andra, kollegiet kunde finna lämpligt. Genom remiss den 20 januari 1922 har yttrande i ärendet infordrats från socialstyrelsen. De sålunda infordrade utlåtandena hava numera inkommit.

Inkomna utlåtanden.

Justitiekanslersämbetet.

Justitiekanslersämbetet har förklarat, att ur de synpunkter, ämbetet hade att företräda, torde icke finnas något att erinra mot lagändring i de riktningar, som antytts i första lagutskottets ifrågavarande yttrande.

Handelskamrar och Sveriges köpmannaförbund.

Kommerskollegiet har anmodat Sveriges köpmannaförbund och samtliga auktoriserade handelskamrar i riket att yttra sig i ärendet. Sålunda infordrade yttranden hava numera till kollegium inkommit från Sveriges köpmannaförbund och handelskamrarna med undantag av Gottlands handelskammare.

Beträffande de åsikter, som uttryckts i de inkomna yttrandena, hava Östergötlands och Södermanlands handelskammare, handelskammaren i Göteborg samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare avstyrkt den ifrågasatta lagändringen under motivering att de olägenheter, som nu gällande bestämmelser innebära, i de flesta fall torde kunna undanrödjas genom förutseende från dens sida, som äger företräda respektive förening.

Handelskammaren i Gävle, som ej motsätter sig förbudets bibehållande, uttalar sig emellertid tillika för en anordning att genom särskild bestämmelse bereda respektive förening möjlighet att i sina stadgar lämna befogenhet för den, som äger företräda föreningen, att avyttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom.

Övriga handelskamrar, varifrån yttranden inkommit, ävensom Sveriges köpmannaförbund, uttala sig för ifrågavarande förbuds upphävande beträffande ekonomiska föreningar ävensom beträffande sjukkassor och under-

stödsföreningar. Sveriges köpmannaförbund, Stockholms handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare och handelskammaren i Karlstad framhålla emellertid nödvändigheten av att förbudet bibehålles för den grupp av ekonomiska föreningar, som har till ändamål att bereda bostäder åt medlemmarna.

Kooperativa förbundet och svenska lantmännens riksförbund förening m. b. p.a.

För att erhålla ytterligare material för bedömandet av ifrågavarande spörsmål, särskilt i avseende å den av handelskammaren i Gävle ifrågasatta anordningen, har kommerskollegiet begärt och även erhållit yttranden från kooperativa förbundet och svenska lantmännens riksförbund förening med begränsad personlig motsvarighet.

Kooperativa förbundet anför sålunda, att enligt dess uppfattning, det i ovanberörda motion framförda förslaget innebure den lämpligaste lösningen av frågan, men att förbundet icke hade något att erinra mot det av handelskammaren i Gävle framförda förslaget, samt att en bestämmelse i enlighet med detsamma givetvis skulle komma att undanrödja de av motionären påtalade olägenheterna, men komme att nödvändiggöra revision av stadgarna för stora grupper av de ekonomiska föreningarna.

Svenska lantmännens riksförbund förening med begränsad personlig ansvarighet framhåller med stöd av egen erfarenhet de olägenheter i de av motionären angivna hänseenden, som följde av nu gällande bestämmelser, och uttalar såsom sin mening, att åtminstone den kooperativa verksamheten i förevarande avseende borde vara likställd med annan affärsverksamhet, dock ansåge förbundet ingen olägenhet komma att uppstå därigenom, att inteckningsoch avyttringsrätten eventuellt anförtroddes styrelsen för föreningen.

Kommerskollegiet.

Kommerskollegiet, som förklarat, att kollegiet med hänsyn till arten av de intressen, kollegiet hade att bevaka, saknade anledning uttala sig i frågan utöver vad denna berörde ekonomiska föreningar med sådana intressen, har anfört följande:

'De skäl, som av motionären framhållits för en ändring av ifrågavarande bestämmelse, finner kollegiet synnerligen beaktansvärda. Med hänsyn till den livliga utveckling, de ekonomiska föreningarna på senare tid haft att uppvisa, exempelvis genom tillkomsten av den kooperativa verksamheten på olika områden, lärer det ej kunna frånkommas, att villkoret uti förevarande 24 § om bemyndigande av föreningssammanträde för vederbörande styrelse eller firmatecknare att föryttra eller för gäld inteckna

föreningens fasta egendom måste ofta verka onödigt betungande och kanske rent av hinderligt för dessa representanter för förening att på bästa sätt tillgodose oeh bevaka föreningens intressen. Så mycket mer torde detta vara fallet, som nämnda lagrum, i likhet med jordabalkens 10 kapitel 1 § samt stadgandena i gamla och nya giftermålsbalken om föryttring m. m. av makes egendom, lärer av domstolarna, eller åtminstone vissa av dem, tolkas på det sätt, att bemyndigandet bör hänföra sig till speciella fall och icke kunna med bindande verkan givas generellt.

Å andra sidan torde en förändring utan vidare av nu gällande 24 § till en bestämmelse av den innebörd, motionären föreslagit, i många fall kunna, i synnerhet till en början, föra med sig ett tillstånd av otrygghet för föreningen och dess medlemmar genom att åt den eller de personer, som äga företräda föreningen, tillägges en befogenhet, som icke ingått bland förutsättningarna för anställandet av honom eller dem i sådan funktion, och vilken befogenhet, om den vid tidpunkten för anställandet förefunnits, möjligen verkat därhän, att det icke skulle hava anförtrotts åt honom eller dem att företräda föreningen. Denna olägenhet skulle även kunna göra sig gällande, om den av svenska lantmännens riksförbund förening med begränsad personlig ansvarighet ifrågasatta lösningen att anförtro ifrågavarande befogenhet åt styrelsen för förening (således ej även åt firmatecknare) bleve genomförd.

Ett visst korrektiv häremot skulle visserligen kunna tänkas i form av övergångsbestämmelser, genom vilka lagändringens ikraftträdande uppskötes intill dess föreningsmedlemmarna genom val av styrelse fått tillfälle att skydda sig emot en olägenhet av antytt slag. I anseende till stadgandet i 20 § sjätte stycket av föreningslagen, att styrelseledamot ej må utses för längre tid än två år, lärer emellertid den tidrymd, som skulle behöva förflyta innan den nya bestämmelsen trädde i kraft, icke kunna tillmätas kortare än nämnda tid, så framt ej för vederbörandes trygghet skulle anlitas den kanske med åtskilliga besvär, kostnader och förvecklingar förenade möjligheten att skilja den eller dem, som äga företräda föreningen, från detta uppdrag innan den tid gått tillända, för vilken han eller de blivit utsedda. Vidare synes det kollegiet vara lämpligt, att en var av de olika föreningarna finge själv avgöra, i vilken mån en så utsträckt befogenhet som i ovannämnda motion föreslagits, borde bliva gällande för föreningens vidkommande, då alltså förening, som ansåge sig icke behöva eller rent av önskade undvika en dylik ökad befogenhet för vederbörande, icke skulle kunna ändå påtvingas sådant.

Det av motionären avsedda syftet synes därför kollegiet bäst kunna vinnas genom en anordning i den av handelskammaren i Gävle föreslagna riktning, nämligen genom bestämmelser av den allmänna innebörd, att den, som äger företräda förening, ej må föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, med mindre sådan rätt enligt uttrycklig föreskrift i föreningens stadgar tillkommer honom, eller han å allmänt föreningssammanträde därtill bemyndigats. Visserligen skulle en dylik lösning av frågan nödvändiggöra en ändring i stadgarna för de föreningar, som ville begagna sig av den nya möjligheten, men torde de olägenheter, som kunna bliva förbundna med ändringens genomförande, mera än till fullo uppvägas av den därmed förenade tryggheten för föreningen och dess medlemmar. Med hänsyn till ovannämnda tolkning av domstolarna skulle det vidare, enligt kollegiets mening, innebära en given fördel, om lagrummets avfattning så ändrades, att föreningssammanträdes bemyndigande kunde otvetydigt gälla även för viss tid, som dock ej gärna borde överskjuta högsta tiden, två år, för styrelseledamots funktion för varje gång han blivit därtill utsedd.'

På grund av vad kollegiet sålunda anfört, har kollegiet, ur synpunkten av de intressen, kollegiet hade att företräda, hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, att 24 § i lagen om ekonomiska föreningar måtte erhålla den ändrade, ungefärliga lydelse, som följer:

'Utan föreningssammanträdes bemyndigande i varje fall eller eljest i allmänhet för viss tid, icke överstigande två år från sammanträdet, må ej den, som äger företräda föreningen, föryttra dess fasta egendom, med mindre han enligt stadgarna är därtill befogad, eller ock föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet, ej heller må han utan sådant bemyndigande med inteckning för gäld belasta dylik egendom, med mindre han enligt stadgarna är därtill befogad.'

Överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

Överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län hava förklarat sig tillstyrka eller icke hava något att erinra mot de ifrågasatta lagändringarna. Övriga länsstyrelser hava anfört:

Länsstyrelsen i Uppsala län: Riksdagens skrivelse avser ändring icke blott av det lagstadgande, som i motionen beröres, utan även av motsvarande bestämmelser i lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar.

Länsstyrelsen förbiser icke betydelsen därav, att beträffande särskilda slag

av på privaträttslig grund bildade s. k. juridiska personer firmatecknarens befogenhet är på enahanda sätt bestämd. Ej heller torde det kunna påstås, att en olikhet alltid motiveras av skillnaden i ändamål.

Länsstyrelsen finner det emellertid vara, synnerligast i vissa fall, betänkligt att genom ett lagbud utvidga den befogenhet, som tillkommer styrelsen i en bestående sammanslutning. Inträdet i denna kan nämligen hava skett i tillit till den garanti, som den äldre lagbestämmelsen avsett att giva. Å andra sidan skulle det vara föga lämpligt att, genom övergångsbestämmelser mellan äldre och nyare sammanslutningar, uppställa en skillnad, som hade verkan emot tredje man. I den mån för föreningar med visst ändamål erfordras särskilda föreskrifter, skulle en sådan speciallagstiftning lätt bliva godtycklig och vilseledande.

På grund av det anförda anser sig länsstyrelsen böra förorda sådan ändring av de ifrågavarande lagarna, att nuvarande inskränkande bestämmelser om styrelsens befogenhet att avyttra eller inteckna fast egendom skola gälla allenast där ej i stadgarna medgives obegränsad befogenhet. Härigenom torde önskvärd säkerhet beredas mot utvidgningar, som stode i strid mot medlemmarnas berättigade intressen och på samma gång undanrödjas de av motionären åberopade praktiska olägenheterna.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Såsom framgår av första lagutskottets vid remissen fogade utlåtande i ärendet. har styrelses befogenhet att genom föryttring eller inteckning disponera över fastighet, som tillhör juridisk person, i lag reglerats på ett mycket skiftande sätt, för vilket i utlåtandet närmare redogöres. För sin del kan länsstyrelsen icke finna, att något vägande skäl till en sådan olikhet förefinnes. Styrelser för aktiebolag, för ekonomisk förening, för sjukkassa och för understödsförening synas tvärtom böra vara i förevarande avseende likställda; och då i detta hänseende någon inskränkning för styrelsens befogenhet icke finnes i aktiebolagslagen föreskriven, torde enligt länsstyrelsens förmenande gällande inskränkningar för styrelser för övriga uppräknade juridiska personer att avyttra eller inteckna dem tillhörig fast egendom lämpligen böra upphöra att gälla. Att i detta avseende skilja mellan ekonomiska föreningar av olika slag synes länsstyrelsen icke behövligt.

Länsstyrelsen i Gottlands län: Det nu gällande allmänna förbudet för styrelse för ekonomisk förening att avyttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom synes länsstyrelsen knappast vara av förhållandena påkallat. Endast då föryttring — och härmed torde skäligen böra likställas intecknande — av föreningens fasta egendom skulle strida mot föreningens ändamål, synes en dylik inskränkning i styrelsens befogenhet vara behövlig.

Beträffande åter sjukkassor och understödsföreningar synes det med hänsyn till naturen av deras verksamhet vara mindre behövligt att åt styrelsen inrymma befogenhet att utan vederbörande sammanslutnings hörande avyttra dess fasta egendom. Det torde ock vara mera sällan dylika kassor och föreningar hava anledning förskaffa sig fast egendom.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: I likhet med vederbörande motionär och utskott inom riksdagen anser länsstyrelsen, att den stora utveckling, ett stort

antal ekonomiska föreningar nått, kräver för deras förvaltningsorgan i allmänhet större rörelsefrihet beträffande dispositionen över förenings fastighet än som är förenlig med nu gällande lagen om ekonomiska föreningar.

Lämpligast hade väl varit, om bestämmelserna härutinnan erhållit enahanda lydelse i aktiebolagslagen och föreningslagen. De skäl, som tala för att vederbörande delägares å stämma givna bemyndigande skall inhämtas, innan bostads- och byggnadsföreningars styrelse föryttrar eller med inteckning för gäld belastar föreningens fastighet, torde gälla även i fråga om aktiebolag med ändamål att bereda bostäder åt aktieägarna eller anskaffa lokaler för aktieägarnas yrkesutövning och dylikt.

Om det emellertid hålles före, att omfattningen av styrelses i aktiebolag förvaltningsbefogenhet icke bör göras beroende av bolagets ändamål, anser länsstyrelsen dock i likhet med motionären, att i allt fall, då det gäller bostads- eller byggnadsförening, föreningsstämmas bemyndigande må erfordras för föryttring av eller upplåtande av inteckning för gäld i föreningen tillhörig fastighet.

Men lika väl som beträffande dylika ekonomiska föreningar medlemmarna böra tillförsäkras rätt att själva å sammanträde bestämma över fastighets föryttring eller belastande med inteckning för gäld, torde för dylika föreningars vidkommande erfordras föreskrift till förhindrande att styrelsen genom nyttjanderättsavtal för längre tid förhindrar fastighetens utnyttjande i enlighet med föreningsändamålet.

Utskottet har i sitt utlåtande framhållit vikten av så långt möjligt ensartade regler uti förevarande avseende för olika slag av juridiska personer och fördenskull ifrågasatt, huruvida icke i samband med den föreslagna ändringen i lagen om ekonomiska föreningar motsvarande ändringar borde införas i sjukkasselagen och lagen om understödsföreningar.

Länsstyrelsen anser för sin del, att rätten att träffa viktigare dispositioner rörande sjukkassas eller understödsförenings fastighet fortfarande bör förbehållas medlemssammanträde och icke överlämnas åt vederbörande styrelse, då sådana inrättningar icke kunna anses hava den affärsmässiga karaktär som aktiebolag och vissa ekonomiska föreningar, samt minst lika vägande skäl torde tala för varsamhet beträffande fastighetsdispositioner, då det gäller sjukkassor och understödsföreningar, som då fråga är om bostads- eller byggnadsföreningar.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: Det torde icke kunna bestridas, att det i 24 § föreningslagen stadgade förbud för den, som äger företräda ekonomisk förening, att utan föreningssammanträdes bemyndigande försälja eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, visat sig medföra vissa praktiska olägenheter, som verkat tyngande och hämmande särskilt på större ekonomiska föreningars verksamhet. Med erkännande härav framstår det som angeläget att undersöka, huruvida något behov förefinnes av en dylik inskränkning i styrelses eller firmatecknares för ekonomisk förening befogenhet. Länsstyrelsen är för sin del övertygad därom, att det ej torde möta betänklighet att i allmänhet och principiellt tillerkänna styrelse och firmatecknare för ekonomisk förening oinskränkt befogenhet med avseende å dispositionen av föreningens fasta egendom. Härvid bör emellertid icke förbises att ekonomiska föreningar finnas, för vilka

den fasta egendomen har en alldeles särskild betydelse. Motionären har fäst uppmärksamheten vid de numera vanligt förekommande bostads- och byggnadsföreningarna. Med avseende å dessa föreningars ändamål och verksamhet kan det måhända möta betänkligheter att för varje fall tillerkänna föreningens styrelse eller den, som eljes äger företräda föreningen, oinskränkt befogenhet att försälja eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom. Emellertid synes det mindre lämpligt att, på sätt som skett i motionärens förslag till ändrad lydelse av förevarande lagstadgande, fastlåsa den inskränktare befogenheten med avseende å dispositionen av ekonomisk förenings fasta egendom till en viss grupp av föreningar. För vinnande av en smidigare anpassning efter erfarenhetens krav torde den anordning vara att förorda, att där behov av inskränkande bestämmelser med avseende å styrelses eller firmatecknares rätt att disponera över föreningens fasta egendom förefinnes, det bliver föreningens sak att genom inryckande i stadgarna av dylika bestämmelser bereda sig erforderlig trygghet i förevarande avseende, varjämte torde böra stadgas, att bestämmelse innefattande förbud för den, som äger företräda föreningen, att utan föreningssammanträdes bemyndigande föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, må registreras.

Länsstyrelsen tillåter sig alltså föreslå, *att* 24 § i föreningslagen upphäves, *att* 21 § 1 stycket 2 och 3 punkterna ändras, med iakttagande att satsen »i den mån ej annat följer av vad i denna lag stadgas» utgår, samt att till sista punkten tillägges »där ej genom bestämmelsen stadgats förbud för den, som äger företräda föreningen, att utan föreningssammanträdes bemyndigande föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom», *samt att* i 76 § inryckes stadgande, att bestämmelse, innefattande förbud av sålunda angivet innehåll skall anmärkas i registret.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Vad till en början beträffar nuvarande bestämmelser i 24 § av lagen om ekonomiska föreningar, så synes det länsstyrelsen uppenbart, att desamma kunna medföra avsevärda olägenheter för föreningar med ett stort antal medlemmar och särskilt för sådana, vilkas medlemmar äro spridda å en mångfald olika orter.

För föreningar av mera lokal karaktär torde något önskemål om ändring icke hava gjort sig gällande.

Behovet av nuvarande bestämmelsers bibehållande ur synpunkten av föreningarnas ekonomiska stabilitet är sannolikt ganska ringa. Däremot finnas vissa slag av ekonomiska föreningar, där de enskilda föreningsmedlemmarnas intressen skulle alltför mycket äventyras, om vederbörande styrelser finge befogenhet att utan föreningsstämmas bemyndigande avyttra eller inteckna fastighet. I främsta rummet gäller detta givetvis bostads- och byggnadsföreningar. Men även inom vissa andra kategorier av föreningar torde så vara förhållandet, åtminstone i avseende å fastighets avyttring, även om intresset av fastighetens bevarande för föreningens ändamål där är mera indirekt. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande syftar å de fall, då förening — utan att själva fastighetsinnehavet angivits såsom dess ändamål — äger och begagnar fastighet för kooperativ industriell rörelse, för vilken föreningsmedlemmarna själva producera råvaran, såsom exem-

pelvis ofta sker i ett andelsmejeri. För medlem i en andelsmejeriförening kan nämligen mejerifastighetens föryttring innebära icke allenast en ändring i föreningens tillgångar utan jämväl, genom därav orsakad flyttning av rörelsen, förlusten av en för honom ur transportsynpunkt väl belägen avsättningsort för mjölk.

Att såsom förslagsställaren gjort, begränsa bibehållandet av nuvarande förbud för föreningsstyrelse att avyttra och inteckna fastighet till att omfatta allenast bostads- och byggnadsföreningars fastigheter, kan därför måhända vara mindre lämpligt. Men även om det skulle befinnas önskvärt att inskränka förbudet på detta sätt, torde det vara ytterst svårt att på ett tillfredsställande sätt ordna frågan. Tvekan skulle nämligen lätt uppstå angående förbudets tillämplighet i de särskilda fallen. Ty när skulle en bostads- eller byggnadsförening anses föreligga? Givetvis finge det anses betydelselöst, om föreningen i sin firma intagit någon av dessa beteckningar. Men icke heller föreningens enligt dess stadgar angivna ändamål kan alltid vara avgörande. Föreningar torde nämligen finnas, som i verkligheten äro att betrakta som bostads- eller byggnadsföreningar, men som i sina stadgar angiva föreningens ändamål annorlunda. Exempelvis torde bostadsföreningar ej sällan uppgiva föremålet för föreningens verksamhet vara att anskaffa fastighet och till medlemmarnas gemensamma nytta uthyra bostadslägenheter i främsta rummet till medlemmar. Ändamålet kan visserligen i ett dylikt fall stundom vara dubbelt, dels att bereda bostäder åt medlemmarna och dels att genom uthyrning till utomstående giva medlemmarna vinst, men i varje fall förefinnes hos medlemmarna i en dylik förening det intresse, som förslagsställaren önskat skydda, och givetvis bör tillses, att rent sakliga skäl och icke formen för stadgarnas avfattning i det särskilda fallet bliva avgörande.

Då länsstyrelsen för sin del icke kunnat finna någon tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan enligt de av förslagsställaren angivna riktlinjerna, vill länsstyrelsen ifrågasätta, om ej det åsyftade önskemålet att borttaga de för stora föreningar rådande olägenheterna av nu gällande bestämmelser kunde vinnas på ett annat sätt, nämligen genom att låta dessa bestämmelser äga giltighet, allenast därest icke förening i sina stadgar uttryckligt lämnat befogenhet för styrelsen att avyttra eller inteckna fastighet. På detta sätt kunde ju de föreningar, som ägde verkligt intresse av att styrelsen ägde dylik befogenhet, genom stadgeändring ordna frågan enligt sin önskan; för övriga föreningar, dit givetvis alla bostads- och byggnadsföreningar komme att i enlighet med sina egna intressen höra, bibehölles nuvarande inskränkning i styrelsens befogenhet.

Vad härefter angår förslaget om upphävande av de i lagarna om sjukkassor och understödsföreningar förekommande bestämmelser, som motsvara det ifrågavarande stadgandet i § 24 av lagen om ekonomiska föreningar, så har länsstyrelsen intet att i sak erinra mot detta förslag, vars genomförande åtminstone beträffande sjukkassor av större omfattning torde vara befogat. Önskvärdheten av likartade bestämmelser för olika slag av föreningar, vare sig dessa benämnas ekonomiska föreningar, sjukkassor eller understödsföreningar, gör dock, att länsstyrelsen anser sig jämväl beträffande sjukkassor och understödsföreningar böra

ifrågasätta, huruvida icke frågan kunde ordnas på samma sätt, som länsstyrelsen här ovan förmenat vara lämpligt i avseende å ekonomiska föreningar.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har icke funnit anledning till erinran mot upphävande av de i förevarande bestämmelser förekommande förbud, beträffande ekonomiska föreningar dock endast i den omfattning, som innefattas i omförmälda motion.

Länsstyrelsen i Örebro län: Vad till en början angår de ekonomiska föreningarna, finnes enligt länsstyrelsens mening knappast anledning att i fråga om dessa — likväl med undantag för de särskilda föreningar, som i motionen omförmälas — låta andra bestämmelser i förevarande avseende gälla än beträffande aktiebolag; och förordar länsstyrelsen på grund härav en ändring i förevarande paragraf av föreningslagen på sätt i motionen föreslagits.

Beträffande däremot sjukkassorna och understödsföreningarna synes ett i viss mån annat förhållande föreligga. Dessa anstalter äro bildade icke i syfte av någon i egentlig mening positiv ekonomisk verksamhet, utan för att genom uppsamlande av årliga avgifter eller andra sammanskott bliva i tillfälle att lämna sina medlemmar understöd. Båda slagen av anstalter stå under offentlig tillsyn och sjukkassorna äro dessutom statsunderstödda.

På grund härav och då i fråga om sjukkassorna och understödsföreningarna ej heller samma behov av ekonomisk rörelsefrihet som beträffande de ekonomiska föreningarna torde föreligga, anser länsstyrelsen sig böra avstyrka ändring i nu gällande bestämmelser med avseende å förstnämnda båda anstalter.

Länsstyrelsen i Västmanlands län: En lagstiftning, byggd på den grundsatsen, att en ekonomisk förenings styrelse må äga rätt att utan föreningssammanträdets hörande såväl med inteckning för gäld belasta som avyttra föreningen tillhörig fastighet, bör anses motsvara moderna krav. På grund härav får länsstyrelsen för sin del tillstyrka åvägabringandet av en dylik lagstiftning, därvid dock undantag bör göras för bostads- och byggnadsföreningar, i fråga om vilka med hänsyn till förhållandenas egen natur den hittills tillämpade regeln härutinnan fortfarande bör gälla.

Länsstyrelsen känner sig emellertid därvid mycket tveksam gent emot motionärens förslag sådant detsamma formulerats i sista punkten av den utav honom föreslagna lydelsen av 24 § föreningslagen.

Det förefaller länsstyrelsen, som om på denna väg ett kringgående av det föreslagna undantaget från huvudregeln skulle kunna ske just på det sätt som av motionären antytts. Det är i praktiken ofta mycket svårt att avgöra vad som är att anse såsom »huvudändamål» för nu avsedda föreningars verksamhet. Köpande och säljande av fastigheter kan såsom förenings ändamål vara så intimt förbundet med beredande av bostäder åt föreningens medlemmar eller anskaffande av lokaler för medlemmarnas yrkesutövning eller dylikt, att ett särskiljande därvidlag knappast låter sig göra.

Länsstyrelsen anser sålunda för sin del, att ifrågavarande av motionären föreslagna klausul bör uteslutas och att undantaget bör oinskränkt gälla alla föreningar av ovan angivna slag.

Beträffande frågan, huruvida något hinder kan anses möta för att i nu förevarande hänseende med ekonomiska föreningar likställa sjukkassor och understödsföreningar, vill länsstyrelsen erinra om följande.

De ekonomiska föreningarna hava åtminstone i regel till ändamål att främja rent privat ekonomiska intressen och torde staten med hänsyn därtill kunna i rätt stor utsträckning lämna åt dessa föreningars styrelser att utan föreningssammanträdes samtycke eller hörande ordna och handhava föreningarnas angelägenheter.

Beträffande understödsföreningar och sjukkassor åter torde i nu angivna hänseende förhålla sig något annorlunda. Dessa kassor och föreningar avse visserligen att tillgodose ett rent privat ekonomiskt intresse, nämligen medlemmarnas inbördes bistånd på olika sätt. Uti det ändamål, för vilket dessa kassor eller föreningar verka, torde emellertid till en viss grad finnas ett mera samhälleligt moment, vilket kommer till uttryck uti den nytta och det gagn, som samhället har utav sjukkassan och understödsföreningen genom deras understödjande och välgörande verksamhet. Tillvaron av detta samhälleliga moment gör, att staten utav sjukkassornas och understödsföreningarnas bestånd och tillvaro torde hava ett starkare intresse än vad som kan anses vara fallet med de ekonomiska föreningarna, vilka såsom nämnts i regel fullfölja enbart föreningsmedlemmarnas privata intressen.

I enlighet härmed bör staten beträffande sjukkassor och understödsföreningar tillse, att lagstiftningen i görligaste mån skyddar dessa kassors och föreningars existens; och för så vitt som deras existens kan tänkas i vissa fall vara beroende av deras innehav av fast egendom, bör utan tvivel noga tillses och prövas, huruvida verkligen sjukkassornas och understödsföreningarnas styrelser böra tillerkännas rätt att över kassans eller föreningens fasta egendom förfara med samma grad utav självständighet, som av länsstyrelsen härovan förordats för de ekonomiska föreningarnas del.

Med hänsyn härtill ställer sig länsstyrelsen tveksam i fråga om likställandet i förevarande hänseende av sjukkassor och understödsföreningar med de ekonomiska föreningarna.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: Huvudsakliga skälet till den ifrågasatta lagändringen synes vara, att det nu gällande förbudet i berörda hänseende vållat föreningarna ej ringa kostnader och besvär, i vilket hänseende åberopats, att extra föreningssammanträde skulle erfordras för att meddela styrelsen erforderligt bemyndigande i dylik fråga.

Länsstyrelsen vill för sin del hålla före, att dessa antydda olägenheter äro överdrivna och i och för sig icke böra föranleda förändrad lagstiftning. Det lärer nämligen vara medlemmarna i en förening obetaget att, därest de så finna lämpligt, å ordinarie föreningssammanträde giva föreningens styrelse erforderligt bemyndigande för tiden intill nästa ordinarie sammanträde. Och det torde för övrigt få anses lämpligare att lämna en förening öppet att utvidga sin styrelses befogenhet än att nödga densamma att, i fall av fog, besluta om inskränkning av styrelsens befogenhet, ett beslut, som i flera fall kan tänkas bliva utan verkan.

Däremot synes det länsstyrelsen i likhet med riksdagen, att giltiga skäl

saknas för bibehållande av skilda regler i förevarande avseende emellan, å ena sidan, ekonomiska föreningar, samt, å den andra, sjukkassor och understödsföreningar, varför länsstyrelsen hemställer, att enahanda bestämmelser uti förevarande hänseende — vilka de än må vara — bliva gällande för samtliga dessa juridiska personer.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser en lagändring böra komma till stånd av huvudsakligen det innehåll, som angives i den motion, som föranlett riksdagens ifrågavarande skrivelse.

Länsstyrelsen anser skäl att rubba de bestämmelser rörande försäljning och inteckning av fast egendom, som innehålles i sjukkasselagen och understödsföreningslagen, icke föreligga eller för sistnämnda bägge sammanslutningar äga någon större betydelse. Att sins emellan likställa föreskrifterna i detta ämne beträffande sistnämnda slag av sammanslutningar må tilläventyrs anses önskvärt ur konsekvensens synpunkt, men anledning att fördenskull rubba hittills gällande bestämmelser, som länsstyrelsen veterligt icke vållat vederbörande någon olägenhet eller framkallat något missnöje, torde näppeligen föreligga.

Socialstyrelsen anför: *Socialstyrelsen.*

Vad först angår ekonomiska föreningar eller de rättssubjekt, som förevarande fråga i främsta rummet avser, har styrelsens befattning med dem hittills väsentligen varit begränsad till att styrelsen utarbetat vissa fortlöpande statistiska redogörelser för de kooperativa föreningarnas verksamhet. Styrelsen har sålunda under sin verksamhet ej haft anledning att förvärva några avsevärda insikter i det föreliggande ämnet, men synes det styrelsen vara uppenbart, att det i 24 § av lagen om ekonomiska föreningar meddelade förbud i många fall måste förorsaka avsevärda olägenheter. Å andra sidan lär väl förbudet i en del fall hava besparat föreningarna förluster till följd av mindre välbetänkta fastighetstransaktioner. Att frågan emellertid icke saknar betydelse framgår därav, att enligt hos styrelsen utarbetad men ännu ej publicerad statistik konsumtionsföreningarna vid utgången av år 1920 ägde fastigheter till ett bokfört värde av 12,373,751 kronor, fördelade på 499 eller ungefär halva antalet av uppgiftslämnande föreningar. Därjämte var kooperativa förbundet ägare av fastigheter å åtta olika orter i riket med ett sammanlagt bokföringsvärde av 3,163,498 kronor. Fast egendom besittes dessutom av en mångfald andra ekonomiska föreningar, om vilkas innehav av dylik egendom styrelsen dock ej är i tillfälle att lämna några exakta uppgifter. Framhållas må dock, att bostadsföreningarna uppgå till ungefär 1,000 och »andra byggnadsföreningar» till över 2,000 — i båda fallen avses de vid 1920 års slut i registren kvarstående föreningarna — samt att även en del för-

eningar inom jordbruket, såsom centralorganisationer inom olika verksamhetsområden, andelsmejerier, uppgående till ungefär 600, ävensom andelsslakterier och vissa inköpsföreningar, i regel äro fastighetsägare.

Såvitt styrelsen kan bedöma, skulle såväl kravet på ökad handlingsfrihet för dem, som företräda föreningarna, som även hänsynen till tillbörlig försiktighet på lämpligt sätt tillgodoses genom att följa det av handelskammaren i Gävle samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framställda förslaget om medgivande för föreningarna att genom bestämmelse i stadgarna bemyndiga den, som företräder föreningen, att avyttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom.

Socialstyrelsen övergår nu till förevarande fråga i vad den angår sjukkassorna och understödsföreningarna.

Såsom i första lagutskottets utlåtande i frågan vid 1921 års riksdag framhölls, äro de för sjukkassor och understödsföreningar i förevarande avseende gällande föreskrifterna icke identiska. 39 § i lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 innehåller sålunda förbud för den, som äger företräda kassan (d. v. s. styrelse- eller firmatecknare), att »föryttra sjukkassas fasta egendom». I 26 § av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar åter stadgas förbud, att »föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom».

I fråga om sjukkassor gäller, att de endast rent undantagsvis äro ägare av fast egendom. Det uppgivna värdet å de fastigheter, som vid 1918 års utgång innehades av registrerade sjukkassor, utgjorde sålunda endast kronor 254,320: 71, motsvarande 1,6 % av kassornas samtliga tillgångar. För understödsföreningarna spelar fastighetsinnehav en något större roll. Vid 1920 års utgång uppgick alltså värdet av dessa föreningars fastigheter till sammanlagt kronor 4,436,933: 42, eller 4,2 % av de registrerade understödsföreningarnas sammanlagda tillgångar. Det är särskilt en del pensionskassor, som valt denna form för placering av sina fonder.

Någon anledning att antaga, att i framtiden sjukkassor och understödsföreningar mera allmänt skulle komma att lägga sig till med fastigheter, förefinnes icke. Såväl sjukkassornas som understödsföreningarnas tillgångar hava i allt väsentligt karaktären av försäkringsfonder, och båda de här ifrågavarande slagen av rättssubjekt äro underkastade särskilda bestämmelser rörande tillgångarnas placering. Sålunda äger ifråga om sjukkassor tillsynsmyndigheten tillse, att de föreskrifter, som stadgarna härutinnan innehålla, äro betryggande. Befinnes icke detta vara förhållandet, skall jämlikt 83 § sjukkasselagen registrering vägras. Endast i ett

enda fall har hänt, att en sjukkassa har begärt registrering av beslut att placera en mer betydande del av sina tillgångar i fast egendom. Ansökningen avslogs dock av socialstyrelsen, enär placeringen icke ansågs betryggande.

Beträffande understödsföreningar med s. k. godkända stadgar gäller enligt 87 § understödsföreningslagen, att tillgångar, motsvarande premiereserven för livförsäkringar, visserligen må redovisas i föreningen tillhörig fastighet, dock endast intill hälften eller, med tillsynsmyndighetens medgivande, intill $^2/_3$ av taxeringsvärdet. Några motsvarande bestämmelser för understödsföreningar, som icke hava godkända stadgar, äro däremot icke meddelade. Vad särskilt pensionskassorna beträffar, lämnar emellertid 82 § i understödsföreningslagen en viss möjlighet för tillsynsmyndigheten att ingripa i fråga om placeringen av deras fonder.

Någon olägenhet för sjukkassorna eller understödsföreningarna av de nu gällande bestämmelserna i ämnet lärer icke hava yppats, och ifrågasättas kan, om kravet på likformighet med de ekonomiska föreningarna innebär tillräckliga skäl för en ändring. Sistnämnda föreningar äro i regel ett slags affärsföretag och hava med hänsyn därtill behov av att få utan besvärande omgång disponera över sina tillgångar, även om de bestå i fast egendom. För sjukkassorna och understödsföreningarna ställer sig saken, såsom ovan antytts, annorlunda. De bedriva ingen egentlig rörelse, och är för dem säkerheten beträffande tillgångarnas placering av ojämförligt större betydelse än möjligheten till ett snabbt och bekvämt förfogande över dem. För tredje man lär väl ej heller en olikformighet i fråga om så pass olikartade rättssubjekt som ekonomiska föreningar å ena samt sjukkassor och understödsföreningar å andra sidan medföra några avsevärda olägenheter.

Skulle emellertid en ändring av bestämmelserna i förevarande avseende jämväl beträffande sjukkassor och understödsföreningar anses påkallad, får styrelsen förorda, att dessa bestämmelser avfattas i överensstämmelse med vad styrelsen ovan föreslagit ifråga om de ekonomiska föreningarna.

Departementschefen.

Vad först angår de ekonomiska föreningarna, hyser jag i likhet med motionären och flertalet i ärendet hörda myndigheter och korporationer den uppfattning, att genom förevarande paragraf, 24 § i lagen den 22 juni 1911, vederbörande styrelses och firmatecknares befogenhet med avseende å dispositionen av sådan förenings fasta egendom beskurits i högre grad än med det moderna affärslivets krav kan anses förenligt. Om jag således

anser en viss utvidgning av ifrågavarande befogenhet böra genomföras, är jag å andra sidan ej benägen att föreslå lagstadgande om fullständig frihet för företrädare av ekonomisk förening att avyttra eller med gäld belasta föreningens fasta egendom. Jag bortser härvid tills vidare från den inskränkning i dylikt hänseende, vilken motionären ansett böra kvarstå i fråga om företrädare för bostads- eller därmed likställd förening. Beträffande de betänkligheter, vilka synas mig möta mot ett lagfästande av dylik befogenhet för styrelse och firmatecknare, hänvisar jag till vad i ärendet uttalats av kommerskollegiet samt länsstyrelsen i Uppsala län. Att i förevarande hänseende göra skillnad emellan efter ny lagstiftnings ikraftträdande bildade sammanslutningar å ena och redan bestående dylika å andra sidan lärer, på sätt ock av nämnda länsstyrelse anmärkts, vara föga tilltalande.

Givetvis läte det sig göra att med upphävande av de inskränkande bestämmelserna i 24 § uti 1911 års lag lämna åt vederbörande förening att, om och i den mån så ansåges lämpligt, genom föreskrift i stadgarna begränsa styrelses och firmatecknares befogenhet i avseende å förvaltningen av föreningens fasta egendom; bestämmelse, innefattande dylik inskränkning, skulle väl i så fall bringas till allmänhetens kännedom genom registrering i vanlig ordning. Ett förslag i sådan riktning har ock framställts av en länsstyrelse. Det synes mig emellertid önskvärt, att lagstiftningen i så liten utsträckning som möjligt lämnar vederbörande juridiska personer anledning att ingripa i den handlingsfrihet, som i regel tillkommer deras lagliga företrädare. Inskränkningar i styrelses och firmatecknares normala befogenhet att i förhållande till tredje man handla å vederbörande sammanslutnings vägnar äro tydligen ägnade att i många fall framkalla ett visst osäkerhetstillstånd med därav följande praktiska olägenheter.

En nära till hands liggande utväg att på ett enligt min mening tillfredsställande sätt lösa föreliggande spörsmål synes mig emellertid hava anvisats genom de förslag, som i ämnet framställts av tre av de hörda myndigheterna, nämligen kommerskollegiet och länsstyrelserna i Uppsala samt Göteborgs och Bohus län, ävensom av handelskammaren i Gävle. Därest nuvarande inskränkande bestämmelser gives allenast subsidiär giltighet, d. v. s. om dessa bestämmelser förklaras skola gälla endast i händelse annat ej föreskrives i vederbörande förenings stadgar, torde de olägenheter, vilka 24 § i dess nuvarande lydelse må vara ägnad att förorsaka, icke vidare behöva befaras. I sammanhang härmed synes mig emellertid tillika böra uttryckligen stadgas, att bemyndigande till avytt-

ring eller pantförskrivning av förenings fasta egendom må kunna lämnas styrelse eller firmatecknare jämväl av föreningssammanträde vare sig i fråga om viss egendom eller generellt. Bemyndigande, varom nu är sagt, lärer emellertid, där det lämnas av föreningssammanträde och således icke inflyter i föreningens stadgar, böra begränsas att gälla viss, ej allt för lång tid, och torde det ligga nära till hands att, på sätt kommerskollegiet jämväl föreslagit, sätta maximitiden härför lika med den längsta tid, för vilken styrelseledamot må utses, eller två år. Att ett lämnat bemyndigande, varom nu är fråga, må av föreningen å sammanträde återkallas, är tydligt och torde ej behöva särskilt utsägas.

I händelse förevarande fråga skulle lösas efter av mig nu förordade grunder, torde emellertid specialbestämmelser fortfarande erfordras beträffande sådana föreningar, i vilkas verksamhet enligt stadgarna ingår föryttring av fast egendom.

Företrädare för sådan förening lärer böra bibehållas vid den honom för närvarande tillkommande rätt att utan särskilt bemyndigande avyttra föreningen tillhörig fast egendom. Beträffande befogenhet att med gäld belasta dylik egendom, torde däremot utan olägenhet åt de allmänna bestämmelserna kunna förlänas giltighet även i fråga om förening, varom nyss är sagt. Skulle föreningen vilja meddela sin företrädare vidsträcktare myndighet i förevarande hänseende, bör det få ankomma på föreningen själv att härom införa bestämmelse i stadgarna eller å föreningssammanträde besluta om erforderligt bemyndigande.

Jag förbiser icke att, därest en lagstiftning i den riktning, jag nu förordat, varder genomförd, åtskilliga ekonomiska föreningar torde finna sig föranlåtna att företaga ändringar i sina stadgar. Detta får måhända anses innebära en viss olägenhet. Emellertid har jag icke ansett denna olägenhet böra tillmätas den vikt att därav bör föranledas hinder mot förevarande lagstiftningsfrågas lösning i ovan angiven riktning. Jag har följaktligen i anslutning till vad nu anförts låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Vad härefter angår motsvarande bestämmelser beträffande sjukkassor och understödsföreningar, 39 § i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor och 26 § i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, synes någon anledning till ändring icke förefinnas. Att ernå överensstämmelse i förevarande hänseende emellan lagen om ekonomiska föreningar, å ena, samt nyssnämnda två lagar, å andra sidan, torde av skäl, som framgå av bland annat socialstyrelsens i ärendet avgivna yttrande, knappast vara av egentlig betydelse.

Snarare kunde en lagändring i syfte att vinna sådan likformighet emellan lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar inbördes tänkas vara önskvärd. Något behov av en dylik lagändring synes emellertid icke hava framträtt, varför jag icke ansett mig böra härutinnan vidtaga någon åtgärd».

Föredraganden uppläser härefter förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar, vilket förslag är av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets utlåtande över förslaget måtte infordras genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täckes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

N. Cervin.

Bilaga.

Förslag
till
LAG
om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skall hava följande ändrade lydelse:

Den, som äger företräda föreningen, må ej föryttra dess fasta egendom, utan så är att antingen föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet eller han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningen å sammanträde därtill bemyndigat honom; ej heller må han, med mindre han enligt stadgarna eller å föreningssammanträde erhållet bemyndigande därtill äger befogenhet, med gäld belasta föreningen tillhörig dylik egendom.

Å föreningssammanträde lämnat bemyndigande, varom nu är sagt, kan begränsas att avse viss fast egendom och må meddelas allenast för viss tid, ej överstigande två år.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den 20 mars 1922.

Närvarande:

Justitierådet BERGLÖF, regeringsrådet ERNBERG, justitieråden MOLIN, APPELBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 mars 1922, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsrådet Bertil Wieselgren.

Detsamma föranledde följande yttranden.

Justitieråden *Berglöf* och *Appelberg:*

Stadgandet i andra stycket att bemyndigande må meddelas allenast för viss tid, ej överstigande två år, lärer innebära, att i bemyndigandet alltid skall utsättas, för vilken tid det gäller, och att bemyndigande, som icke innehåller något härutinnan, är ogiltigt. Ett dylikt stadgande synes gå alltför långt och kunna i praktiken leda till olägenheter. Tillräckligt torde vara att föreskriva, att bemyndigande, varom nu är fråga, icke må i något fall gälla utöver två år.

Regeringsrådet *Ernberg:*

Enligt min uppfattning behöver det icke i lagen särskilt utsägas, att bemyndigande, som åsyftas i förevarande paragraf, kan begränsas att avse viss fast egendom. Icke heller synes fullt lämpligt, att dylikt bemyndigande även då det gäller visst särskilt fall ändock måste meddelas att gälla för viss tid. Inskränker man åter stadgandet så, att bemyndigandet

icke i något fall må gälla utöver viss tid, exempelvis två år, kan därav bliva följden, att om bemyndigande utan förbehåll i fråga om tiden lämnas, detta kommer att gälla för hela den sålunda i lagen föreskrivna maximitiden, ehuru måhända föreningens medlemmar ej haft klart för sig, att bemyndigandet inneburit detta; något som måhända stundom kan föranleda olägenhet.

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att andra stycket i paragrafen måtte avfattas så, att bemyndigande, som där avses, må gälla visst särskilt fall eller ock meddelas för viss tid, ej överstigande två år.

Justitierådet *Molin:*

Stadgandet därom att bemyndigande, som meddelas å föreningssammanträde, icke får gälla längre än viss, i lag bestämd tid, saknar motstycke i de författningar, som gälla på områden, vilka ligga nära det nu ifrågavarande. Då jag för min del icke anser tillräckliga skäl förefinnas för denna olikhet i lagstiftningen, hemställer jag, att stadgandet må utgå. Om denna hemställan icke bifalles, bör, även enligt min mening, sådan ändring vidtagas, som förordats av justitieråden Berglöf och Appelberg.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott tisdagen den 21 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Åkerman anmäler lagrådets under gårdagen avgivna utlåtande över det till lagrådet den 3 mars 1922 remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anför föredraganden, att han låtit i lagförslaget vidtaga den ändring, som av lagrådets flesta ledamöter förordats, ävensom ett par redaktionella jämkningar, samt hemställer, att det sålunda ändrade förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skall till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

Tryckt hos P. Palmquists Aktiebolag, Stockholm 1922.